

'סברי, אם כן מירתח קא רתח, חדא טרפה תרתי מיבעיא? – אבל להפך, אם ישאלוהו צלע אחת – לא ירתח על כך שפשוט להם שבשתים היא טרפה – כי מדרך השואל לשאול תחילה על אחת ואח"כ ישאל על שתיים, אבל כששואל תחילה על שתיים – משמע שבאחת פשוט לו. (תורת חיים. ורש"י ותוס' פרשו באופן אחר).

(ע"ב) 'דרוסת חתול נץ ונמייה – עד שתינקב לחלל' – מרש"י מבואר שאין בהם דין 'דרוסה' אלא הרי זה כשאר קוץ המנקב. ואולם מלשון הרמב"ם (שחיטה ה) והרי"ף נראה שיש בהם דריסה, (וכדויק לשון הברייתא 'דרוסת חתול...') – ולא אמרו 'חתול... אין להם דריסה), אלא שאין דריסתם ממיתה רק כאשר נקבו בחלל. וגם אותם אברים שאינם מטריפים בנקב, כטחול כבד וכליה – אם נקבו ע"י דריסה הרי היא 'דרוסה'. (עפ"י ראשונים כאן; תשב"ץ ח"ב קמט. וכן משמע מלשון הטור – תורת חיים).

דף נג

'ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן... איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי – אוקי מילתא אחזקה... אמר אמימר: הלכתא חוששין לספק דרוסה' – מכאן למד הרשב"א (לעיל ט, וכ"ה שיטת ר"י) שכל ספק-טרפות להחמיר. ואולם התוס' (מג: ד"ה קסבר; יבמות ל:) סוברים שספק טרפה לקולא, כיון שסתם בהמה עומדת בחזקת התר עד שיוודע להפך, אלא כאן אין הספק שקול, לפי שיש יותר לתלות בדריסת ארי מתחיבת צפורן שבכותל.

ויש מי שבאר טעם אחר; כיון שידענו שנכנס ארי, שוב יצאה הבהמה מחזקת התר, שכבר עלולה ומזומנת להידרס, וכעין ריאה שנימוקה, שחוששין שמא נימוקו הסמפונות ואין מעמידים על החזקה, לפי שכבר החלה הריעותא. (עפ"י זכר יצחק יג,ג. וראה עוד במחלוקת הפוסקים בספק-טרפה – במובא לעיל מט.) לרמב"ם (שחיטה ה,ג) שיטה אחרת בענין; לדבריו יש חילוק בין שאר טרפות שהן מותרות בספק לפי שאינן מפורשת בתורה, ובין דרוסה, שכיון שמפורשת בכתוב – ספיקה חמור (להלכה דקיימא לן כשמואל שחוששים לספק דרוסה). והראשונים תמחו על כך, שאין להקל בספק בדבר שהוא הלכה-למשה-מסיני, אלא דין תורה הוא, שספקו להחמיר. (ע' רמב"ן בהשגותיו לספר המצוות, שורש ראשון ושני; שו"ת הריב"ש קסג. וע"ע בדברי הרמב"ם שם, במצוה קפא, שהאוכל מבשר טרפה לוקה מכת מרדות. וע"ע תשב"ץ ח"א פז; דברי אמת – 'בענין לאוין' עט ע"ג).

וב'מגיד משנה' באר דברי הרמב"ם, שודאי בספק הרגיל אין להקל בשאר טרפות יותר מדרוסה, שהלכה-למשה-מסיני ספקה להחמיר כמו שאר ספקא-דאוריתא, אלא כוונת הרמב"ם בספק שמן הדין יש לתלות בהתר, כגון ריאה שנמצא בה נקב לאחר שחיטה, שיש לתלות במשמוש יד הטבח (מט.) – בכגון זה מחמירים בדריסה, שאע"פ שיש לתלות בצפורן שבכותל – החמירו חכמים לענין דריסה היות והיא מפורשת בכתוב. וע"ע בחדושי הנצי"ב כאן.

– משמע, דוקא כשנמצאת צפורן, אבל הכניסה לבדה אינה אוסרת את השוורים. ונחלקו הרשב"א והר"ן בטעמו של דבר; דעת הר"ן שזה רק לדעת רב הסובר ספק דרוסה – מותר, אבל לשמואל – חוששים אף בכניסת הדורס ללא מציאת צפורן. ועוד, מדובר כאן בששותקים, ולכן ללא צפורן אין חוששים, כמו שמבואר בסמוך, שלא חששו אלא כשהם צווחים.

ודעת הרשב"א, אפילו לשמואל אין לאסור מצד הכניסה לבדה, כיון שרק המיעוט דורסים. (ע' בזה בחזו"א ג,ו).

'איהו קא מעואי ואינהו מקרקרן - בעותי קא מבעתי אהדי' - רש"י ועוד מפרשים, שגם הוא מתבהל מהם. ומלשון הרמב"ם (שחיטה ה,יא) נראה שמפרש שכיון שגם הוא משמיע קולו, יש לתלות שקרקורם נובע מבהלת נהמתו, ולא מפני שדרס. רק כאשר הוא שותק והם מקרקרים מוכח שדרס בהם.

(ע"ב) 'בקוץ - עד שתינקב לחלל, בדרוסה - משיאדים בשר כנגד בני מעיים' - יש מפרשים (דלא כפרש"י) 'בקוץ עד שתינקב לחלל' - כלומר, בכל אברים שהנקב פוסל בהם, אם נתחב שם קוץ ולא הגיע לחלל, שלא פילש מעבר לעבר - אינו מטריף, ואין אומרים שסופו לנקב כדרך שאומרים בדרוסה, שאפילו רק האדים הבשר, חוששים. ולפירוש זה אין ראייה לדין שהוציאו הפוסקים (יו"ד נא) מפרש"י, שמחט או קוץ שנתחבו מבחוץ לחלל הגוף - טרפה. (בכור שור עפ"י ראשונים. ע"ע בית הלוי ח"ב סו"י כא).

ליקוטים מפוסקים אחרונים

ספק דרוסה

להלכה חוששים לספק דרוסה, כפי שפסק אמימר. (אם החשש לספק דרוסה הוא מהתורה או מדרבנן - אין הדבר מוסכם. ע' ש"ך נ סק"א; פרי מגדים במ"ז סקי"ד; חזון איש ו,ב ג; יביע אומר ח"ח יו"ד ת, אותיות ב ו). ודוקא כשודאי נכנס למקום העופות, והוא שותק והם מקרקרים, אבל יושב ביניהם והוא שותק, או הוא והם משמיעים קול צווחה - מותרים. ואם ראינו שקפץ עליהם כדרך הדורסים, (ואפילו לא ראינו זאת אלא שנמצאת צפורן על גבי אחד מהם), אפילו כולם שותקים - אסורים. (שו"ע נו,יא יד) יש אומרים שחתולים שלנו בני תרבות הם, ולכן אם נכנס חתול ללול ולא ראינו שהכה או פצע, אפילו הוא שותק והם צווחים - מותר. (עפ"י שו"ע שם ה. ואם ראינו שהכה שלא בדרך רדיפה - עט"ז וש"ך שם. וע"ש באחרונים שדנו אודות אפרוחים צעירים).

אין ידוע אם שתקו או צווחו, הדורס או העופות - השו"ע (יב) הביא להתיר, והרמ"א הביא דעה האוסרת וכתב שיש לחוש לה. ואולם בהפסד מרובה יש להקל. (ש"ך עפ"י אפי רברבי).

חתך ראשו של אחד מהם, והוא הדין כשהרגו ללא קטיעת ראש (ש"ך סקכ"ה ועוד) - אין חוששים לדריסת אחרים, אלא תולים שכבר שקטה חמתו. קטע ראשם של שנים או יותר - הש"ך (סקכ"ה, עפ"י איסור והתר' ועוד) אוסר, והט"ז (עפ"י משאת בנימין) מתיר. (וכן דעת הצמח צדק, הפר"ח והחת"ס - נו. והחזו"א ו,ג ד) חולק על טעמו. וע"ע דעות האחרונים בזה בשו"ת יבי"א ח"ח יו"ד ג,ג).

אם מלבד מה שהרג, גם דרס (או פצע. ט"ז) אחרים - חוששים לדריסת השאר, שהרי ראינו שלא נח מרוגזו. (רמ"א נו,ט - עפ"י או"ה). וכתב הש"ך (סקכ"ח), שאפילו לא ראינו מתי דרס, ואפשר שדרס קודם להריגה, ושמא אחר שהרג נח מרוגזו - אעפ"כ אסור. ויש מפקפקין בזה. (מטה יהונתן; חזון איש - יו"ד ו. וכתב שם להקל בהפסד מרובה. ואולם בשו"ת שבט הלוי ח"ו קא) נקט להלכה כדברי הש"ך, ומשמע שם לכאורה שאף במקום הפסד מרובה אין לסמוך להתיר. ולא הביא מדברי החזו"א).

פצע או דרס ולא הרג – חוששים שמא דרס עוד, (ובאופן זה אסור אפילו כולם שותקים, שהרי ראינו שתבנתו לא הועילה, וכנ"ל). (שו"ע שם ט)

זה שאמרנו שאם הרג אחד, אין חוששים לאחרים – דוקא במקום פתוח, אבל בכגון לול שאי אפשר לדורס להכנס כולו פנימה אלא מכניס ידיו מבחוץ, אין תולים בהנחת הדעת, מתוך שהם בורחים ממנו והוא מנוע מלהכנס – וחוששים לאחרים. (שו"ע י).

ואולם אם הכלוב מרווח, והעופות יכולים להשמט פנימה – השאר מותרים. (וכדין 'ספק על ספק לא על'). (עפ"י ראשונים; בהגר"א סקכ"ו; דע"ת סקל"א).

ואפילו נכנס הדורס פנימה, אם המקום מרווח כך שהעופות יכולים להשמט מפניו, אפילו הוא שותק והם מקרקרים – אין חוששים. (פוסקים, שם סעיף ט).

ואולם יש סוברים שאם נמצאו שלשה הרוגים ויותר, יש לחוש לכל השאר אפילו במקום רחב. (ע' חילוקי הדעות בפתחי תשובה סק"ו). ואפילו לשיטות אלו, נראה שזה דוקא כאשר הדורס נכנס פנימה, אבל אם אי אפשר לו לדורס להכנס אלא שמכניס רגלו מבחוץ, גם אם הרג שלשה, אין להחזיק ריעותא בכל השאר, שהרי יכולים להכנס פנימה והצלתם שם בטוחה. (עפ"י חזון איש ו, ד).

ספק נכנס ספק לא נכנס, וכן כשודאי נכנס וספק אם היה זה חתול או כלב – אין חוששים, כמבואר בגמרא.

ואפילו נמצאת צפורן תחובה בגבו של אחד, כל שלא ראינו שנכנס הדורס – מותר. (ט"ו סקכ"א, עפ"י הרשב"א).

וע' בשו"ת שבט הלוי (ח"ו קא) שדן אודות נמיה שראוה יוצאת משטח הלול, ונמצאו כמה עופות הרוגים ופצועים, הלול מחולק לתאים תאים, ואין אפשרות מעבר מתא לתא אלא רק ע"י יציאה מן התא אל החלק הפנימי של הלול, וממנו לשאר התאים. ונמצאו ההרוגים תלויים בצוארם בין הסורגים לחוץ. והורה שם שיש לדון כל תא ותא כמקום נפרד, והרי זה בגדר 'ספק על ספק לא על', ושאר העופות מותרים, אלא שיש לבדקם מבחוץ אם אין בהם רושם דרוסה.

ספק-דרוסה שהוא אסור, והוא מעורב באחרים, ולא נודע הדבר שהוא ספק-דרוסה רק לאחר שנתערב – הבית-יוסף (נז) כתב שיש להתיר התערובת משום ספקא-דרבנן וספק-ספקא.

ואף שאנו מחמירים בזה (ע' בט"ז קי ועוד), מכל מקום בהפסד מרובה וסעודת מצוה כתב הש"ך (קי, בקיצור דיני ס"ס, א) להקל, אלא שהצריך לאכול שנים שנים. ויש חולקים וסוברים שא"צ לאכול שנים שנים (פמ"ג. וע' חזו"א ו, ב).

ואפילו כאשר לא נתערבו באחרים, יש שכתבו שאם לפי שיקול הדעת יש לשפוט שודאי לא נדרסו רובם, יש כאן דין רוב מן התורה. (ע' בשו"ת מהר"ם לובלין קד. ויש שמפקפקים על כך. ואולם הפוסקים צרפו דעה זו להקל – ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ו סו"י קא).

בשו"ת יביע אומר (ח"ח יו"ד ג אותיות א ד ז) פסק אודות נמיה שחדרה ללול שהיו בו עשרות אלפים אפרוחים, והרגה ופצעה רבים מהם, שכל אלו שנשארו בחיים לאחר ימים מועטים – מותרים, שהדעת נותנת (עפ"י מומחים) שלא פגעה ברוב. ויש לצרף שיטות המקלים כשהרג הרבה, ועוד כמה סניפים להקל, ע"ש. אלא שעל צד היותר טוב יש לניידם ע"י נכרי, להתיר מטעם נוסף – 'כל דפריש מרובא פריש'.

מכירת טרפה לנכרי

א. 'וליובנינהו לעובדי כוכבים? אתו לזבנינהו לישראל' – מכאן שאסור למכור לנכרי אפילו ספק-איסור, שמא ימכור לישראל, ואין אומרים ספק-ספקא להתר; שמא לא ימכור לישראל, ואף אם ימכור, שמא הדבר מותר.

והוא הדין בדבר שנחלקו בו דעות הפוסקים, יש אוסרים ויש מכשירים, והרי הוא אסור מן הספק – אסור למכרו לנכרי. מלבד אם יש שם צדדים נוספים להתר, שאף כי לענין אכילה מחמירים לנהוג בה איסור, אפשר להקל במכירה לנכרי. (כן כתב הש"ך (נו סקנ"א) בהסבר דברי תרומת-הדשן והרמ"א שם).

ב. טרפות הניכרות, אפילו רק לאחר הפשט וניתוח – מותר למכרן לנכרי. (עפ"י שאלת יעבץ ח"א עב. מובא בפ"ת נו סקכ"ו).

ואם יש אפשרות שהמכה תתרפא ולא יכירו בה – אסור. (עפ"י דע"ת סקנ"ט; יביע אומר ח"ב יו"ד ג). ויש מי שמתיר (ע' שואל ומשיב – תנינא ח"א פה). אבל אם אין אפשרות שתתרפא מעצמה אלא על ידי פעולת אדם – מותר למכרה לנכרי. (פוסקים שם).

ואסור למכור תרנגולות טרפות, אפילו בטרפה הניכרת, שמא ימכור הנכרי ביציה לישראל. והוא הדין בפרה החולבת – חוששים שמא ימכור חלבה.

טרפה ששחטה – מותר למכרה לנכרי, ואפילו אין הטרפה ניכרת בה. כן העלו האחרונים להלכה. (ע' בשו"ת יביע אומר שם).

ג. נכרי הקונה לצורך עצמו בלבד – מותר למכור לו, שאין חשש שימכור לישראל. (דע"ת סקנ"ה)

'ככתבם וכלשונם'

ראיתי לרשום כאן מה ששמעתי בפירוש מפי קדשו של אדמו"ר (- הגרא"א דסלר) זצ"ל, כשנשאל על אודות דינים אחדים שהטעמים שניתנו להם אינם לפי המציאות שנתגלה במחקר הטבעי בדורות האחרונים, והרי הם עתה בגדר מה שהגמרא שואלת בכמה מקומות 'זהא קחזינן דלאו הכי הוא'. שלש דוגמאות נידונו אז:

א. הא דיש דרוסה לחתול ולא לכלב, שהגמרא מסבירה שזה משום שהחתול מטיל ארס מציפורני ידיו.

ב. הא דאין לשיין המצות אלא במים שלנו, והטעם לכמה ראשונים (ע' או"ח תנה בט"ז סק"א), לפי שבלילה החמה מהלכת תחת הארץ ולכן אז המעיינות רותחין (פסחים צד:).

ג. הא דמותר להרוג כינה בשבת משום שהכינה אינה פרה ורבה (שבת קז:).

ואמר אדמו"ר זצ"ל שבאלו ובכיוצא באלו לעולם אין הדין משתנה אף שלכאורה הטעם אינו מובן לנו; אלא יש לאחוז בדין בשתי ידיים בין לחומרא בין לקולא (ודלא כדברי הר"י למפרונטי ז"ל ב'פחד יצחק' ערך צידה אסורה, שרצה להחמיר שלא להרוג כינה בשבת כיון שנתברר בזמנו בלי שום ספק שכינים פרים ורבים ע"י זכר ונקבה ככל שאר בעלי חיים. ע"ש). והטעם, אמר אדמו"ר זצ"ל, כי את ההלכה ידעו חז"ל בקבלה מדורי דורות, וגם ידעו מן הנסיון, למשל,

שדרוסת החתול עלולה יותר למות מאשר דרוסת הכלב, ושהמים הנשאבים מן המעיינות בבוקר חמים יותר. אבל בענין ההסברים הטבעיים, לא ההסבר מחייב את הדין אלא להיפך, הדין מחייב הסבר, והטעם המוזכר בגמרא אינו הטעם היחידי האפשרי בענין, ואם לפעמים נתנו הסברים שהם לפי ידיעת הטבע שבימיהם, חובה עלינו לחפש הסברים אחרים שבהם יתקיים הדין על מכונו לפי ידיעות הטבע שבימינו.

כך שמעתי מפ"ק זצ"ל; ועל פי יסוד זה ניתן לומר, למשל, שהארס שדברו בו חז"ל הוא חומר מרעיל הצבור בצפורני החתול מרקבון שיירי בשר מטרפיו הקודמים. ויש לציין שצפורני החתול שונות מצפורני כלב, כי צפורני החתול מורכבות משני חלקים וכשהחתול דורס על מנת לטרוף הוא פושט את הצפורן והיא נכנסת אל הבשר בעומק, וכשהוא שולפה, נשאר שם מן החומר המרעיל והוא מטריף. ופרטי הדין מתבארים בזה, דאיתא התם 'אין דרוסה אלא ביד, לאפוקי רגל דלא, אין דרוסה אלא בצפורן, לאפוקי שן דלא, אין דרוסה אלא מדעת...'; ודוקא כשמכה בכעס (רש"י שם נב: ד"ה אבל), וכן 'בהדי דשליף שדי זיהריה'. כל זה מבואר לפי מה שכתבנו.

וכן במים שלנו, יש להסביר בקלות למה מים שלנו קרים יותר מאשר המים הנשאבים בבוקר מן המעיין, כי במשך הלילה האויר מתקרר מהר, ולכן המים שבכלים גם כן מתקררים, אבל הקרקע מתקרר לאט מחמת גודל החום שהצטבר בתוכו במשך היום, וממילא בבוקר מי מעיינות ששהו בתוך הקרקע עלולים להיות חמים יותר ממים ששהו בלילה באויר.

בענין הכינה ההסבר קצת יותר קשה, אבל הכלל ידוע שאין ההלכה מתחשבת אלא במה שמורגש לחושים, ולפי זה אולי ניתן לומר שמכיון שביצת הכינה היא קטנה מאד עד שלא היה ניתן לראותה כלל בתקופת מתן תורה, אין ההלכה מתחשבת עמה כלל והכינה נחשבת כמתהווה מן החומר שהיא גדלה בו וניזונית ממנו, ולכן היא נחשבת לבריה פחותה ואין בה דין נטילת נשמה. וכעין זה ניתן להאמר לגבי השרצים הגדלים בפירות, שהביצה שהטילה האם לתוך הפרי, שממנה נתהוו, אינה נראית כלל ונחשבת כאילו אינה במציאות, ולכן השרצים האלה נחשבים בהלכה כאילו נתהוו מן הפרי עצמו שגדלים בתוכו ומותרים באכילה כמו הפרי, כל זמן שלא שרצו על הארץ, שלזה יש ריבוי מיוחד (ספרא סוף שמיני). וכן כל כיוצא בזה.

וגם אם לא נמצא טעם הגון, נאמין באמונה שלמה שהדין דין אמת ואל ה' ניחל שיאיר עינינו למצוא הסבר מתאים' (הרב אריה כרמל – בהערותיו ל'מכתב מאליהו' ח"ד עמ' 355).

ע"ע בהסכמת הגר"א נבצל שליט"א לספר 'השתנות הטבעים בהלכה' אודות הכינים. וראה עוד בספר שיחת-חולין שהרחיב בטיבו של ארס הדורס המוזכר בדרו"ל).

דף נד

'ניקב הלב ולא לבית חללו' – פרש הר"ן, אפילו ניקב נקב מפולש, אם לא ניקב לבית חללו – כשרה. (וכן פסקו הב"ח והש"ך – י"ד מ, א).

ובזה באר מדוע הוצרך התנא לפרש זאת, והלא יש לשמוע מדיוק הרישא, שדוקא לבית חללו טרפה – אלא בא לחדש אפילו בנקב מפולש, כל שאינו לבית חללו – כשרה.

ועל זו הדרך מפרש את כל שאר המנויים במשנה, שיש בהם חידוש שאין לשמעו מן הרישא.

דין דריסה (ללא נקב באברים הפנימיים), משתנה לפי מיני הדורס והנדרס:
 הארי – עושה 'דרוסה' בכל בעלי החיים.
 זאב – ר' יהודה אמר: אין עושה דרוסה אלא בבהמה דקה, אבל לא בבהמה גסה. לפי לשון אחת בגמרא לדעת רב, תנא קמא חולק וסובר שעושה 'דרוסה' אפילו בגסה, ודלא כר' בנימין בר יפת בשם ר' אלעא (אלעזר) שאמר לא בא ר' יהודה לחלוק אלא לפרש.
 (חיות-טרף אחרות, מזאב ולמעלה – פסק בשו"ע (נז,א) שיש להן דרוסה בדקה אבל לא בגסה. והרמ"א כתב לחוש לחומרא לעשות דרוסה אף בגסה).
 חתול ונמיה – במיני צאן הגדולים – אין דין דרוסה. בטלאים ובגדיים – אמרו רב ורב חסדא: 'דרוסה'. לפי לשון אחת, דברי רב חסדא אמורים רק כאשר יש אפשרות הצלה לנדרס, שאז מכת הדורס חמורה יותר, (וכן במקום שהדורס נזקק להציל עצמו לברוח), וכדעת בריבי – אבל לחכמים אין 'דרוסה'. ולפי לשון אחרונה (וכן משמע מסתימת דברי רב), רב חסדא אוסר בכל אופן והיא דעת חכמים, אבל לפי בריבי יש חילוק אם יש מצילין אם לאו, כאמור. (בעופות – משמע בגמרא שדינם כגדיים וטלאים. עתוס').
 חולדה – יש לה דרוסה בעופות ולא בגדיים וטלאים. (רב ור"ח).
 שועל – ללשון ראשונה בדברי רב כהנא, אינו עושה 'דרוסה' (אפילו בגדיים וטלאים. תוס'). ול'איכא דאמרי' – יש דרוסה לשועל (בגדיים וטלאים. עפ"י תוס'). וכן הלכה, ששועל יש לו דרוסה בודאי. פוסקים.
 ולדעת ראב"ן אין דרוסה לשועל. וע' או"ש שחיטה ה, יא.
 התן ('שאקאלן'), אם הוא השועל שדברו בו חז"ל – ע' שו"ת דעת כהן, מ).
 נץ – עושה 'דרוסה' בעוף הדק (יונים וצפורים. רש"י במשנה), גם אם הנדרס גדול כמותו, ול'איכא דאמרי: אפילו גדול הימנו.
 גס (גז) – עושה 'דרוסה' בעוף הגס. (תרנגולים (גדולים) ואווזים).
 שאר עופות דורסים – יש להם 'דרוסה' כשדרסו עוף קטן מהם. ול'איכא דאמרי' – אף בשכמותם.

דף נג

- צ. א. איזוהי דריסה המטרפת?
 ב. כיצד דין ספק-דרוסה באופנים השונים?
 ג. האם יש בדיקה להכשיר את הדרוסה, וכיצד?
 ד. המסמכה מהו?
- א. אין 'דרוסה' אלא ביד (להוציא רגל) ובצפורן (להוציא שן); אין דרוסה אלא מדעת (להוציא שלא מדעת, כגון נפל מן הגג על הבהמה) ומחיים (אבל אם דרס, וטרם שלף צפרנו מן הנדרס חתכו את ידו ולא שלפה – אינה טרפה).
 אין דרוסה אלא כנגד בית החלל – להוציא היריכיים ועובי הצואר (אבל בסימנים – יש דרוסה).
 ב. נחלקו רב ושמואל האם חוששים לספק-דרוסה או אין חוששים. ופסק אמימר הלכה: חוששים. (ואפשר שאף רב חזר בו – לפרוש אחד שברש"י).
 ומבואר בגמרא שאסור למכרה לנכרי, שמא ימכור לישראל.
 בגמרא מפורשים שני אופנים שבהם נחלקו: א. בשידוע שנכנסה חיה דורסת לאותו מקום, והבע"ח משמיעים קול בעתה, ואילו הדורס אין שומעים את קולו (שאיננו ירא מהם). ב. ארי שנכנס בין השוורים ונמצאת צפורן בגבו של אחד מהם – האם יש לתלות בדריסה, או כיון שאין מצוי שתינתק צפרנו של

ארי בריא, אפשר נתחבה הצפורן בגבו ע"י חיכוך בכותל. אבל אם רואים סימני צפורן בלבד – חוששים לכו"ע. ואפילו צפורן עצמה, אם היא יבשה – חוששים, לפי שעשויה להישמט. וכן אם מוצאים כמה צפרנים, כסדר שהן מסודרות בכפות הדורס – חוששים לכו"ע. (יש מקום לומר שדוקא בארי התיירו, שיש לתלות יותר שהיה חולה ולכן צפרנו נשמטה (עתוס), לפי שיש בו חולי קבוע. כן צדד בשו"ת דעת כהן, מא) אופני הספקות שלכל הדעות אין חוששים בהם:

ספק נכנס ספק לא נכנס; ספק חתול ספק כלב. וכיו"ב, אווז שנכנס בינות לקנים ויצא כשצוארו מדמם – תולים להקל שנפצע מן הקנים ולא מחתול; הדורס נכנס, שותק וישוב ביניהם; קטע ראשו של אחד מהם (או הרגו בצורה אחרת. פוסקים. קטע ראשם של שנים ויותר – הש"ך כתב לאסור, ויש מפקפקים בדבר. נמצא ראש אחד קטוע ואחד דרוס – מחלוקת הפוסקים אם חוששים שדרס עוד); הדורס ונהדרסים משמיעים קול צעקה (שנראה שמתפחדים זה מזה).

ג. יש בדיקה לדרוסה (ואפילו דרוסה ודאי. תוס', וכ"כ בדעת רש"י, וכ"כ הרא"ש. והרז"ה חולק. וע"ע רש"ש נה. על רד"ה והלכתא). ובדיקתה כנגד בני מעיים, מגבה מכרסה ומצדיה – לראות אם האדים שם הבשר – אסורה, ואם לאו – מותרת. בשם רב אמרו שצריכה בדיקה כנגד החלל כולו, וגם כנגד הסימנים צריכה בדיקה, (להוציא עובי הצואר והירכיים. מרש"י מ' שאין כאן מחלוקת, אבל לפהתוס' (נד). לדעת שמואל א"צ לבדוק כנגד החלל כולו אלא כנגד בני מעיים בלבד), אלא שבסימנים אינה נאסרת רק אם האדימו הם עצמם, או שניקבו במשהו, (ואפילו הקנה שאין נקב אחר פוסל בו אלא בחסרון כאיסר), אבל בבני מעיים – נאסר אף בשאדים הבשר שכנגדם.

(כשראינו דריסה, אין צריך בדיקה אלא כנגד מקום הדריסה, אם האדים שם הבשר. עפ"י תוס'. ויש סוברים שאין מועילה בדיקה בדריסה ודאית).

כתב רש"י שנ"ל שאין בדיקה לדריסת הנץ.

אפשרות נוספת לבדיקה – ע"י שהיית הבע"ח י"ב חדש. ואולם אין עושים כן לכתחילה מחשש תקלה. אבל שיטת רש"י משמע שאין חוששים לתקלה אלא בכמות מרובה של בע"ח, ולא בבודדים. (והתוס' כתבו שחשש תקלה שנוי במחלוקת תנאים. ולתירוץ אחר אפשר שלמסקנא אין לחוש לתקלה. ואולם הרמ"א כתב שהמנהג להחמיר שלא להשהות אפילו אחד, מלבד לזמן מועט, כגון כשמשהה תרנגולות, אפילו הרבה (שפ"ד) לראות אם יטילו ביצים בזמן הקרוב. וע"ע שו"ת הגר"י הרצוג יו"ד יג; יבי"א ח"ח יו"ד ב,יב. ובמקום שמתירים למכור לנכרי, כגון במחלוקת הפוסקים וכדו' – מותר גם להשהות. זכר יצחק ח"ב יז). ע"ע לעיל מג.

ד. הגדרת בשר שנתמסמס – כל שהרופא גורדו כשבא לרפא, עד שמגיע לבשר בריא. ודין המסמסה – רואים כאילו אותו בשר אינו. ואם הוא אבר שנפסל בנטילתו, כמו צומת הגידין או קרום הריאה (ריאה שחסרה) – טרפה.

דף נד

צא. מה דין הבהמה באופנים דלהלן?

א. נמצאת גרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם נשמטה קודם לשחיטה או לאחריה.

ב. קולית הירך שנעקרה ממקומה, (ממקום חיבורה לעצם האליה).

ג. נקב בגרגרת שיש בו חסרון כאיסר.